

ครุหมอปี่ : พิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11

ตำบลหนองหงส์ อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา*

KHRUE MOR PI: RITUAL AND BELIEF OF KHRUE MOR PI IN BAN NA TO THAEM,
VILLAGE NO.11, NONG HONG SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กัญญาพัชร รัตนพันธุ์

Kanyapad Rattanaphan

สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร

Sutira Chairuksa Ngoenthaworn

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Dumrongwattana

บุญยิ่ง ประทุม

Boonying Prathum

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

Phramaha Hansa Dhammahaso

พระมหาดวงทิพย์ ปรียติธาริ

Phramaha Duangthip Pariyattidhari

พระปรามโทย์ พันธพัฒน์

Phra Pramote Pantapat

พระวุธ สุขเมโธ

Phra Woot Sumedho

จักรกฤษ เลิศลัษ

Chakkrit Loeslap

ทศพร คุ่มภัย

Thotsaporn Koompai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ และเพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สืบทอดครุหมอปี่บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้ทรงครุหมอปี่หลัก จำนวน 1 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้ทรงครุหมอปี่สำรอง จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้ประกอบพิธีกรรม จำนวน 3 คน 4) กลุ่มที่สนใจร่วมพิธีกรรมเป็นประจำ จำนวน 5 คน 5) กลุ่มผู้ที่สืบทอดครุหมอปี่ จำนวน 3 คน พิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมการอัญเชิญครุหมอปี่ พบว่า จะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการบูชาไม่ว่าจะเป็น ดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อนำมาทำพิธี ขั้นตอนแรกในการทำพิธี เราจะต้องทำพิธีการอัญเชิญก่อน เพื่อเป็นการขับชานวิญญานให้ครุหมอปี่มาประทับร่าง เนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงจะต้องมีครุ แล้ว

* Received 10 November 2023; Revised 15 December 2023; Accepted 20 December 2023

เริ่มทำการเป่าปี่กาหลอเป็นขั้นตอน ต่อไป 2) พิธีกรรมการรักษาคนถูกของให้หายเจ็บป่วย พบว่า ความเชื่อในเรื่องครุหมอปี่ในวงกาหลอเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย คนในสมัยก่อนบางกลุ่มจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคนในสมัยก่อนถือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยคุ้มครอง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การตั้งให้กินของครุหมอปี่จะตั้งปีละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเดือนห้า และเดือนสิบตามธรรมเนียมของคนโบราณ

คำสำคัญ: ครุหมอปี่, พิธีกรรม, ความเชื่อ

Abstract

The aims of this research were to study the ritual and belief of Khru Mor Pi and study the guidelines of conservation and inheritance of Khru Mor Pi from a case study in Ban Na To Thaem of Village No.11, Nong Hong Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. Key informants consisted of 1) The main informant, which was the first group that consisted of one spirit medium, 2) The secondary informants, which was the second group that consisted of three spirit medium reservists, 3) The group of three ritual organizers, 4) The group of five people who were interested in regularly participating with the ritual, and 5) The three successors of Khru Mor Pi. Ritual and belief of Khru Mor Pi in Ban Na To Thaem, Village No.11, Nong Hong Sub-District, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province used interview forms to collect data and analyze the data with descriptive analytics. The results showed that: 1) The ritual of conjuring Khru Mor Pi found that the preparation of worshipping must have prepared flowers, joss sticks, and candles to organize the ritual. In the first step of the ritual, there must have been the conjuring to summon the spirit of Khru Mor Pi to dwell in the medium because all sacred things must have had their teachers. After that, the oboe of the Kalor band would have been played. 2) The ritual of curing the sickness from the victim of black magic found that the belief of Khru Mor Pi in the Kalor band pertained to sickness. The people in ancient times emphasized this matter because they believed these sacred things helped protect and anchor their minds. The offering for Khru Mor Pi was conducted two times per year, during the fifth and tenth lunar months, according to the traditions of the ancient people.

Keywords: Khru Mor Pi, Ritual, Belief

บทนำ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย ความเชื่อจึงเกิดจากการเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นการบันดาลให้เกิดขึ้นจากอำนาจของเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปิศาจ ดังนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟป่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย และวาทภัยต่าง ๆ ขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่มีความอิทธิพลต่อชีวิตหรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุการณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง เพื่อกะทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น (สุวนันท์ อินทร, 2556)

ครั้งโบราณกาลมา ไม่มีใครบรรเลงเพลงกาหลอในเวลาปกติ เพราะนี่ คือ มโหรีของความเศร้าที่ใช้เล่นกันในงานศพหรือในขบวนส่งศพไปสู่เมรุ สำเนียงของเพลงปี่พริ่งใส ไหวสละท้าน แต่ฟังดูแล้วเศร้าสร้อย วังเวง เสียงอันเศร้าสร้อยน่าละห้อยใจนี้ จะทำให้คนที่ยังอยู่อาวรณ์ถึงคนที่จากไป และมีจิตมุ่งมั่นในการทำบุญอุทิศ

กุศลให้ผู้ล่วงลับไปสู่สุคติภพที่สงบเย็น กาหลอเป็นดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้ตอนกลางแถบกระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง เป็นที่นิยมกันมาตั้งครั้งบุราณ เมื่อมีงานศพ 'กาหลอ' เป็นมโหรีศพหนึ่งเดียวที่ขาดไม่ได้ 30-40 ปีที่ผ่านมา กาหลอค่อย ๆ ถูกกลบตบาทหลงไปตามเงื่อนไขแวดล้อมของยุคสมัย ก่อนจะมาเป็นดนตรีขับขานวิญญาณของชาวโลก นิทานปรัมปราเกี่ยวกับที่มาของดนตรีกาหลอเล่าย้อนขึ้นไปถึงสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า เมื่อครั้งที่พระพรหมถูกตัดเศียร พระอิศวรตรัสว่า พระพรหมนี้มีฤทธิ์และอนุภาพมาก เฉพาะเศียรถ้าไว้กลางอากาศ อากาศจะลุกเป็นไฟ ถ้าไว้ในดิน ดินจะกลายเป็นมหาสมุทร เพราะวิญญาณนั้นประจำอยู่ที่ศีรษะ และไม่มีอะไรจะมาบังคับวิญญาณพระพรหมได้ พระอิศวรจึงจัดชุมนุมเทวดาทุกหมู่เหล่ามาพร้อมกัน จัดตั้งดนตรีคณะหนึ่งไว้สำหรับบังคับวิญญาณพระพรหม และวิญญาณมนุษย์รวมทั้งสัตว์ทั้งหลายสืบไป เทวดาทั้งหลายเห็นพ้องต้องกันจึงจัดตั้งวงมโหรีขึ้นในชั้นสรวงสวรรค์ มีเทวดาที่เข้าร่วมวง คือ พระอินทร์ เป็นผู้ถือหมอน้ำมนต์ พระนารายณ์เป่าปี่ พระยมตีฆ้อง พระพายตีทวน ดนตรีวงนี้มีชื่อว่า กาหลอ เมื่อเสร็จจากการแห่เศียรพระพรหมเข้าสู่โกฏิจุฬามณีแล้วพระอิศวรตรัสว่า ดนตรีเนรมิตชุดนี้เก็บไว้ในสรวงสวรรค์ไม่ได้ จึงสั่งให้พระวิษณุกรรมเอาลงไปมอบให้มนุษย์ในเมืองกะรีนคระราช ผู้ที่รับไว้ชื่อนายบุญ เป็นที่น่ายศรัยเมื่อเขารับปี่มาแล้วก็สามารถเป่าได้ทันที ส่วนคนตีทวน เมื่อรับทวนมาก็ได้ทำตามจังหวะเพลงปี่ ส่วนคนตีฆ้องก็ได้ทำตามจังหวะเพลงทวน จึงได้เรียกดนตรีคณะนี้ว่า พรคพวกตาบุญขุนปี่ และผีพายกาหลอ สืบ 'ครุหมอปี่' มาตราบถึงทุกวันนี้ (ดำรง ฐานดี, 2551)

ตำนานเล่าว่า ปีกาหลอเกิดในสมัยพุทธกาล ซึ่งไม่ระบุว่าเป็นพระพุทธเจ้าองค์ใดนัยว่า พระพุทธเจ้าทรงดำริให้มีขึ้นมา เพื่อใช้แห่เศียรของพระพรหมต่อมาพระพุทธเจ้าเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามจึงให้พุทธศาสนิกชนนำมาใช้ และถือเป็นพระเพณีสืบมา บางตำนานเล่าว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ให้กำเนิดปีกาหลอเพื่อใช้โคมแห่หน้าและแห่ศพในพิธีทางศาสนา เมื่อพระองค์ทรงคิดปีกาหลอขึ้นแล้ว ครั้งแรกยังไม่มีเพลงบรรเลง พระพุทธเจ้าจึงให้พระพุทสาวกจำนวน 12 องค์ช่วยกันคิดค้นประดิษฐ์เพลงถวาย องค์ละ 1 เพลงปีกาหลอจึงมีเพลงบรรเลงต่อมา ในตำบลคูเต่ามีชุมชนบ้านหัวควายซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่ง ติดกับคลองอู่ตะเภาชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมง มีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ การไหว้ตายาย การเข้าทรงโรงครู การนับถือทวด การนับถือตาหมาน รวมถึงการแสดงกาหลอด้วย วงกาหลอที่มีชื่อเสียงในตำบล คือ วงกาหลอคณะศิษย์หลวงตากง ซึ่งมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นมรดกร่วมของชุมชนที่กำลังสูญหายไป มีรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเฉพาะ มีหลักปฏิบัติเคร่งครัดเพราะถือว่ากาหลอเป็นดนตรีประเภทที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ใช้เฉพาะงานศพเท่านั้น อีกทั้งบรรเลงเพลงกาหลอยังเป็นคติเตือนใจให้ผู้คนทำแต่ความดี เสียใจปีทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น มีสติ และระลึกถึงคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต ซึ่งกาหลอหลวงตากงเป็นปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีกาหลอให้แก่เยาวชนในชุมชนอีกด้วย (ธนภัทร์ ไกรเทพ และสุพจน์ยุคลธรรวศ์, 2555)

จากการศึกษาเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงในสมัยนี้ครุหมอปี่ได้เลิกละหายไปจากสังคมปัจจุบัน แต่ยังคงมีผู้เฒ่าผู้แก่บางส่วนที่ยังคงสืบทอดพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ไว้อย่างเช่นชาวบ้านในหมู่บ้านนาโตะแถมบางส่วนยังคงสืบทอดไว้ ครุหมอปี่เป็นส่วนหนึ่งในวงกาหลอที่เป็นวงดนตรีพิธีกรรมของภาคใต้ซึ่งในอดีตใช้ทั้งงานมงคลและอวมงคล แต่ปัจจุบันใช้เฉพาะงานอวมงคล วงกาหลอมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นมรดกร่วมของชุมชนที่กำลังสูญหายไป มีรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเฉพาะ มีหลักปฏิบัติเคร่งครัดเพราะถือว่ากาหลอเป็นดนตรีประเภทที่มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ใช้เฉพาะงานศพเท่านั้น อีกทั้งเพลงครุหมอปี่ที่ใช้บรรเลงกาหลอยังเป็นคติเตือนใจให้ผู้คนทำแต่ความดี เสียใจปีทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น มีสติ คนที่จะมาทำหน้าที่ในการเป็นหมอปี่นั้นต้องมีจำนวนลดน้อยลง ซึ่งหมอปี่มีความสำคัญต่อทุก ๆ พิธีกรรมอย่างมาก จึงทำให้มีครุหมอปี่ไว้สืบทอดบางส่วนในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้หมอปี่ในการประกอบพิธีกรรมตามความต้องการของผู้คนในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์สืบทอดครุหมอปี่บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ครุหมอปี่ : พิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 กลุ่มผู้ทรงครุหมอปี่หลัก จำนวน 1 คน เลือกจากผู้ทรงและมีความรู้เกี่ยวกับครุหมอปี่
- 1.2 กลุ่มผู้ทรงครุหมอปี่สำรอง จำนวน 3 คน เลือกจากผู้มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ของครุหมอปี่ และผู้ที่สามารถทำหน้าที่แทนผู้ทรงได้
- 1.3 กลุ่มผู้ประกอบพิธีกรรม จำนวน 3 คน เลือกจากผู้มีทักษะความรู้เกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรมต่าง ๆ ของครุหมอปี่
- 1.4 กลุ่มที่สนใจร่วมพิธีกรรมเป็นประจำ จำนวน 5 คน เลือกจากผู้ที่มีความสนใจ ศรัทธาและมีความเลื่อมใส

- 1.5 กลุ่มผู้ที่สืบทอดครุหมอปี่ จำนวน 3 คน เลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมพิธี

2. ปรับเปลี่ยนเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ดังนี้ เพิ่มเติม

- 2.1 ศึกษาการสร้างเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
- 2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยและผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นแนวทางตามประเด็นการศึกษา
- 2.3 นำเครื่องมือสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและความถูกต้อง
- 2.4 นำเครื่องมือและแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นที่ได้รับการเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเตรียมเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้รับจากเอกสาร หนังสือ บทความ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
- 3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อใช้เก็บข้อมูล
- 3.4 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลเอง
- 3.5 กำหนดเวลา สถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบให้ครบถ้วนสมบูรณ์ถูกต้อง
- 3.6 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตในประเด็นที่กำหนดเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ กรณีศึกษา : พิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกจากผู้ที่มีความรู้ โดยจำแนก

ข้อมูลแต่ละกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยวางไว้ และหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

พิธีกรรม

1. พิธีกรรมการอัญเชิญครุหมอปี่

พิธีกรรมการอัญเชิญครุหมอปี่จะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการบูชาไม่ว่าจะเป็น ดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อนำมาทำพิธี ขั้นตอนแรกในการทำพิธี เราจะต้องทำพิธีการอัญเชิญก่อนเพื่อเป็นการขับขานวิญญานให้ครุหมอมารประทับร่าง เนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงจะต้องมีครุ แล้วเริ่มทำการเป่าเป็นขั้นตอนต่อไป การอัญเชิญครุหมอปี่นั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นสิ่งที่มิครุ (ราชบัณฑิตสถาน, 2546) บุคคลที่เป็นร่างทรงในวงกาหลอได้นั้นจะต้องไม่เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับหัวใจ เพราะอาจจะทำให้อันตรายและเสียชีวิตได้

2. พิธีกรรมการรักษาคนถูกของให้หายเจ็บป่วย

ความเชื่อในเรื่องครุหมอปี่ในวงกาหลอเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย คนในสมัยก่อนบางกลุ่มจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคนในสมัยก่อนถือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยคุ้มครอง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การตั้งให้กินของครุหมอปี่จะตั้งปีละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเดือนห้าและเดือนสิบตามธรรมเนียมของคนโบราณ ในสมัยก่อนโรคบางอย่างรักษาโดยหมอบ้านไม่หาย ก็จะหันมารักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ การที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้อยู่ข้างกาย ถึงแม้จะไม่เห็นเป็นตัวเป็นตนแต่น้อย ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยปกป้องรักษาและคุ้มครองตัวเราให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงคนที่ปวดขาไม่สามารถมาทำการรักษา

ความเชื่อของครุหมอปี่

1. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปีของกาหลอในครุหมอปี่

ความเชื่อเกี่ยวกับปีของกาหลอในครุหมอปี่มีมาตั้งแต่สมัยอดีต ผู้เฒ่าผู้แก่จะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือตามความเชื่อของคนในสมัยก่อน (พระมหามานัสวี ฐิตธมโม, 2564) การเป่าปีกาหลอจะเป่าแบบสุมสี่สุมห้าไม่ได้ จะต้องเป่าให้เป็นทำนอง เนื่องจากอาจจะทำให้เราเกิดอันตรายต่อชีวิตของเราหรือจะมีสิ่งไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ ที่ไหนมีวงกาหลอแสดงว่าที่นั้นมีงานอวมงคล งานศพ วงกาหลอจะมีในภาคใต้และมีในงานศพเท่านั้น วงกาหลอนั้นจะมีแต่เพศชาย เนื่องจากในสมัยก่อนจะเห็นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่กลัวในเรื่องไสยศาสตร์เป็นอย่างมาก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงการทำพิธีเกี่ยวกับปีในวงกาหลอ

การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของครุหมอปี่ในวงกาหลอทำได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การหมั่นศึกษา ทำความเข้าใจ ในเรื่องของทักษะการเป่า หมั่นทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับ ครุหมอปี่ว่ามีอะไรบ้างอย่างเช่น หมั่นเพิ่มทักษะความรู้ให้กับผู้นำหรือผู้ที่ประกอบพิธี ช่วงไหนควรปฏิบัติ อย่างไร อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีมีอะไรบ้าง เป็นต้น

2. สรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การสรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เราจะเลือกผู้นำไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้นำในด้านใด ๆ คือ เราต้องเลือกผู้นำที่มีความรู้ ผู้นำที่มีประสบการณ์ สามารถทำให้บุคคลอื่นเชื่อมั่นในตัวเขาว่าเขาสามารถทำในเรื่องนั้น ๆ ได้ อย่างเช่นในเรื่องครุหมอปี่นี้ ก็เลือกผู้นำที่มีประสบการณ์ที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ เลือกผู้นำที่มีความพร้อมทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้เพื่อสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น รวบรวมได้หลากหลายไม่ว่าจะเป็นตำรา หนังสือ หรือจากผู้ที่มิประสบการณ แต่การที่เรารวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มิประสบการณ เราจะได้ข้อมูลความรู้ที่มากกว่าตำราหรือหนังสือต่าง ๆ เนื่องจากประสบการณเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมามากจะได้เรียนรู้ในทางที่เป็นจริงและปฏิบัติให้เห็นออกมาอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว แต่การที่เราเรียนรู้มาจากตำรานั้นเราจะต้องนำมาวิเคราะห์และตีความอีกครั้งเพื่อที่จะได้เห็นออกมาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น (ชลภัส วังษ์ประเสริฐ, 2551)

4. ส่งเสริมการเผยแพร่

การส่งเสริมการเผยแพร่ในสมัยก่อนยังไม่มีสังคมโลกโซเชียล จะประชาสัมพันธ์โดยการเรียนรู้และทำความเข้าใจ บอกกล่าวกันไปปากต่อปาก แต่ในสมัยนี้การส่งเสริมการเผยแพร่เราสามารถทำได้หลากหลายวิธีไม่ว่าจะถ่ายทอดโดยการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ผ่านทางโซเชียล สื่อออนไลน์ ทำเป็นคลิปวิดีโอ ชักชวนให้หันมาสนใจหันมาให้ความสำคัญ รวมไปถึงทำสื่อวีดีโอหรือหนังสือตำราเพื่อนำไปจัดวางที่ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจเพื่อสืบทอดต่อไป

5. สนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า

การสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า คือ เราต้องเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ได้เข้ามาทำความเข้าใจ ได้เข้ามาศึกษาเมื่อพิธีกรรมในช่วงเดือนห้าและเดือนสิบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ รวมไปถึงจะต้องวางแผนการศึกษาและเรียนรู้อย่างละเอียดโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อง่ายต่อการศึกษา และร่วมสืบทอดเพื่อไม่ให้สูญหายต่อไป (ชัยพร วิชชาวุธ, 2530)

อภิปรายผล

พิธีกรรม

1. พิธีกรรมการอัญเชิญครุหมอปี่ พบว่า พิธีกรรมการอัญเชิญครุหมอปี่จะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการบูชาไม่ว่าจะเป็น ดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อนำมาทำพิธี ขั้นตอนแรกในการทำพิธี เราจะต้องทำพิธีการอัญเชิญก่อนเพื่อเป็นการขับขานวิญญานให้ครุหมอปี่ประทับร่าง การอัญเชิญครุหมอปี่นั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นสิ่งที่มิรู้ ครุหมอปี่เป็นค่านิยมที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อน และสิ่งเหล่านี้ยังคงสืบทอดมาสู่บุตรหลานในปัจจุบัน

2. พิธีกรรมการรักษาคนถูกของให้หายเจ็บป่วย พบว่า ความเชื่อในเรื่องครุหมอปี่ในวงกาหลอเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย คนในสมัยก่อนบางกลุ่มจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคนในสมัยก่อนถือว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้จะช่วยคุ้มครอง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในสมัยก่อนโรคบางอย่างรักษาโดยหมอบ้านไม่หาย ก็จะหันมารักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ การที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้อยู่ข้างกาย ถึงแม้จะไม่เห็นเป็นตัวเป็นตนแต่อย่างน้อย ๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยปกป้องรักษาและคุ้มครองตัวเราให้ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ได้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร ที่ศึกษาเรื่อง การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหยาของชาว ผู้ไทย: ศึกษากรณีชาวผู้ไทยอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่พบว่า การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหยาของชาวผู้ไทยในอำเภอหนองสูงมีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาการรักษาผู้ป่วยในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์

และการสะท้อนความเป็นจริงของผู้ป่วยทั้งหมดในชุมชน จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้ในกระบวนการรักษาผู้ป่วย (ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร, 2540)

ความเชื่อของครุหมอปี่

1. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปีของกาหลอในครุหมอปี่ พบว่าความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับปีของกาหลอในครุหมอปี่มีมาตั้งแต่สมัยอดีตซึ่งเป็นความเชื่อที่ยอมรับและยึดถือปฏิบัติกันมา ผู้เฒ่าผู้แก่จะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือตามความเชื่อของคนในสมัยก่อน ที่ไหนมีวงกาหลอแสดงว่าที่นั่นมีงานอวมงคล งานศพ วงกาหลอจะมีในภาคใต้และมีในงานศพเท่านั้น การใช้ปีก็ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดไม่เช่นนั้นจะทำให้เกิดอันตรายตามมาได้

2. ความเชื่อที่เกี่ยวกับกลองทนของครุหมอปี่ พบว่า ความเชื่อที่เกี่ยวกับกลองทนของครุหมอปี่กลองทนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในวงกาหลอ เป็นกลองที่ใช้ในพิธีกรรมครุหมอปี่ที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อน สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันเป็น กลองทนจะชิงด้วยหนังสัตว์ทั้ง 2 หน้า ตีสลับซ้ายขวาเพื่อให้เกิดเสียงและทำนองเสียงที่เกิดจากกลองทนจะเป็นเสียงทุ้ม จะเป็นเครื่องควบคุมจังหวะให้กับเครื่องดนตรีชนิดอื่นในวงกาหลอ กลองทนนี้จะใช้ในงานพิธีกรรม ไม่นิยมใช้ในวงดนตรีสากล กลองทนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกับปี คือ ห้ามนำกลองทนไปลอดราวผ้า ไถ่ถอนเรือน หรือห้ามปล่อยให้ผู้อื่นเดินข้ามถ้าไม่นั้นอาจจะมีโทษหรือประสบเหตุอันไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้

3. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดเป่าปีกาหลอในครุหมอปี่ พบว่า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการฝึกหัดเป่าปีกาหลอในครุหมอปี่ ก่อนที่จะเริ่มการเป่าจะต้องมีการไหว้ครูเพื่อบอกกล่าวก่อน และแสดงตนเพื่อที่จะเป่าและควรเป่าให้เป็นทำนองจังหวะยาวติดต่อกัน การเป่ามีหลากหลายวิธีแต่ละบุคคลจะมีเทคนิคการเป่าที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามความถนัด แต่การเป่านั้นจะต้องเป่าอย่างเป็นทำนอง เป็นบทเพลงเพื่อความไพเราะ และน่าฟัง การฝึกหัดเป่าปีในวงกาหลอนั้นจะต้องเป่าเป็นทำนองเพลงที่โศกเศร้าเช่น เพลงลาวดวงเดือน เป็นต้น ตามที่ปานตา ศรีคง ได้ศึกษาเรื่องพิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ ครุสมพงศ์ บุญมาเกิด พบว่า ชีวิตคนไทยในอดีตมีความผูกพันกับดนตรีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เพราะการผ่านช่วงเวลาที่สำคัญในชีวิตของคนไทยล้วนมีพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง และมักจะปรากฏการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ อยู่ด้วยเสมอ ซึ่งดนตรีที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีความขลังและมีความศักดิ์สิทธิ์ (ปานตา ศรีคง, 2560)

แนวทางการอนุรักษ์สืบทอดครุหมอปี่

1. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของครุหมอปี่ในวงกาหลอทำได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการหมั่นศึกษา ทำความเข้าใจ ในเรื่องของทักษะการเป่า หมั่นทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับครุหมอปี่ว่ามีอะไรบางอย่างเช่น หมั่นเพิ่มทักษะความรู้ให้กับผู้นำหรือผู้ที่ประกอบพิธี ช่วงไหนควรปฏิบัติอย่างไร อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีมีอะไรบ้าง เป็นต้น

2. สรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การสรรหาบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเราจะเลือกผู้นำไม่จะเป็นการเลือกผู้นำในด้านใด ๆ คือ เราต้องเลือกผู้นำที่มีความรู้ ผู้นำที่มีประสบการณ์ สามารถทำให้บุคคลอื่นเชื่อมั่นในตัวเขาว่าเขาสามารถทำในเรื่องนั้น ๆ ได้ อย่างเช่นในเรื่องครุหมอปี่ ก็เลือกผู้นำที่มีประสบการณ์ที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ เลือกผู้นำที่มีความพร้อมทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้เพื่อสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป

3. การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น รวบรวมได้หลากหลายไม่จะเป็นตำรา หนังสือ หรือจากผู้ที่มิประสบการณ์ แต่การที่เรารวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์ เราจะได้ข้อมูลความรู้ที่มากกว่าตำราหรือหนังสือต่าง ๆ เนื่องจากประสบการณ์เป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาจะได้เรียนรู้ในทางที่เป็นจริงและปฏิบัติให้เห็นออกมามีเป็นรูปธรรมแล้ว แต่การที่เราเรียนรู้มาจากตำรานั้นเราจะต้องนำมาวิเคราะห์และตีความอีกครั้งเพื่อที่จะได้เห็นออกมามีเป็นรูปธรรมมากขึ้น

4. ส่งเสริมการเผยแพร่ พบว่า การส่งเสริมการเผยแพร่ในสมัยก่อนยังไม่มีสังคมโลกโซเชียล ประชาสัมพันธ์โดยการเรียนรู้และทำความเข้าใจ บอกกล่าวกันไปปากต่อปาก แต่ในสมัยนี้การส่งเสริมการเผยแพร่

เราสามารถทำได้หลากหลายวิธีไม่ว่าจะถ่ายทอดโดยการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ผ่านทางโซเชียล สื่อออนไลน์ ทำเป็นคลิปวิดีโอชักชวนให้หันมาสนใจหันมาให้ความสำคัญ รวมไปถึงทำสื่อวีดิโอหรือหนังสือตำราเพื่อนำไปจัดวางที่ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจเพื่อสืบทอดต่อไป

5. สนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า พบว่า การสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า คือ เราต้องเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสนใจในเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ได้เข้ามาทำความเข้าใจ ได้เข้ามาศึกษาเมื่อพิธีกรรมในช่วงเดือนห้าและเดือนสิบ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ รวมไปถึงจะต้องวางแผนการศึกษาและเรียนรู้อย่างละเอียดโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อง่ายต่อการศึกษา และร่วมสืบทอดเพื่อไม่ให้สูญหายไป ตามการศึกษาของวรรณกร พลพิชัย และเจตนา อินยะรัตน์ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม และรูปแบบการสืบทอดครุหมอนร่าและนร่าโรงครู ในตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนร่าและนร่าโรงครูมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ตั้งแต่เกิด เริ่มเติบโต การ ตา เนินชีวิตประจําวัน แต่งงาน จนกระทั่งตาย ทุกช่วงเหตุการณ์สำคัญของชีวิตจะต้องมีการทําพิธีเช่นไหว้บอกกล่าวแก่ตา ยาย เช่น เมื่อมีการเกิดใหม่ก็ต้องมีการทําพิธีขึ้นเปล ก่อนไปคลอดต้องมีการบนบาน (ภาค) แก่หม่อมแม่ทาน เพื่อให้ช่วย ค้มครองให้การคลอดนั้นปลอดภัยทั้งแม่และลูก คนแต่งงานใหม่ต้องมีการทําพิธีเข้าโรงครู (แก่ผัวสาวเมียสาว) หรือเมื่อเด็กเติบโตจนกระทั่งเดินได้ร่างกายแข็งแรง ก็ต้องมีการเช่นไหว้ที่เรียกว่า “ขึ้นเรือนลงล่าง” ซึ่งเป็นเหมือนการบนบานแก่ตายาย หรือครุหมอให้ช่วยค้มครองดูแลให้เด็กแข็งแรง ไม่พิการ เป็นต้น (วรรณกร พลพิชัย และเจตนา อินยะรัตน์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความเชื่อและพิธีกรรม เช่น ดนตรีกลอง เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการทำมาหากินและรับมือกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและนำผลลัพธ์เชิงบวกมาสู่ชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะดนตรีกลองมีประวัติที่หยั่งรากลึกและถือว่ามีคุณค่าและคุณค่าสูง ส่วนใหญ่จะใช้ในพิธีศพและทำหน้าที่เป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้คนทำความดีอย่างใดก็ตาม ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การปฏิบัติของกลองก็ลดลง และมีความกังวลเกี่ยวกับมรดกและความรู้ที่สูญหายไป ขอแนะนำให้รักษาและบันทึกพิธีกรรมและความเชื่อเหล่านี้เพื่อให้แน่ใจว่าพิธีกรรมและความเชื่อเหล่านี้จะคงอยู่และให้ความรู้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไปเกี่ยวกับความสำคัญทางวัฒนธรรมของพวกเขา 1) ข้อเสนอแนะต่อกลุ่ม 1.1) การให้การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มการเรียนรู้เรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่เพื่อให้คนที่สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมและหาความรู้จากผู้ที่มีความรู้ 1.2) ควรให้ผู้ที่มีความรู้ในด้านพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ เข้ามามีบทบาทในกลุ่มโดยการหาผู้ที่มีความชำนาญในด้านพิธีกรรมและความเชื่อเช่น นายประสงค์ รัตนพันธุ์ ให้เข้ามาเป็นผู้นำในการทำพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครุหมอปี่ 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน 2.1) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ ที่มีความรู้เรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ในชุมชน มาให้ความรู้แก่คนในชุมชน หรือให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม 2.2) ส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับการถ่ายทอด และเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ 3) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน 3.1) ให้หน่วยงานศูนย์วัฒนธรรมเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน หรือนอกชุมชน เมื่อมีกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้ในเรื่องครุหมอปี่ได้ เช่น ช่วงเดือนห้าและเดือนสิบเมื่อมีพิธีกรรมก็ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีความสนใจรับรู้และมาเข้าร่วมพิธีกรรม 3.2) ดึงหน่วยงานศูนย์วัฒนธรรมให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยการทำให้เห็นความสำคัญของพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ เพื่อที่จะให้พิธีกรรมและความเชื่อในเรื่องครุหมอปี่ขยายสู่วงกว้างมากขึ้น 4) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 4.1) ควรจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อของครุหมอปี่ในประเด็นอื่น ๆ ให้กว้างมากยิ่งขึ้น เช่น พิธีกรรมการแก้บนให้หายเจ็บ หายไข้ (แก่หมอย) 4.2) ควรจะมีการศึกษาในเรื่องพิธีกรรมและความเชื่อของครุหมอปี่ของบุคคลอื่น ๆ ในภาคใต้ ในประเด็นอื่น ๆ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาหรือการศึกษาต่อ ๆ ไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรมและความเชื่อของครูหมอปี่ กรณีศึกษา : บ้านนาโตะแถม หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหงส์ อำเภอกุดรัง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผศ.ดร.สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร อาจารย์บุญยั้ง ประทุม ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ อาจารย์ผู้ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ข้อคิด และให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ตลอดจนแนวทางการทำวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบวิธี จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สมบูรณ์ไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยจึงกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณากรอกแบบสัมภาษณ์ ตอบแบบสัมภาษณ์และแนะนำข้อเสนอแนะอื่น ๆ จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จสุดท้ายนี้ขอขอบคุณหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือตลอดมาและช่วยเหลือมาโดยตลอด รวมทั้งขอขอบคุณญาติพี่น้อง และสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจจนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2551). ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา. วารสารสังคมการพัฒนา, 8(5), 7-8.
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2530). การเกิดความเชื่อ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2566 จาก <https://www.novabizz.com/NovaAce/Intelligence/Beliefs.htm>
- ดำรง ฐานดี. (2551). ความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง.
- ทรงคุณ จันทจร และปิติ แสนโคตร. (2540). การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีเหยาของชาว ผู้ไทย: ศึกษากรณีชาวผู้ไทย อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนภัทร์ ไกรเทพ และสุพจน์ยุคลธวัช. (2555). กาหลอ ดนตรีในพิธีศพ: กรณีศึกษาคณะมีนากาหลอ บ้านต้นส้มเฒ่า ตำบลหนองช้างแล่น อำเภอยาย้อย จังหวัดราชบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์, 19(2), 130-144.
- ปานตา ศรีคง. (2560). พิธีกรรม และความเชื่อดนตรีกาหลอ ครูสมพงศ์ บุญมาเกิด. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหามันสิริ ฐิตธมโม. (2564). การจัดการความเชื่อที่มีผลต่อจิตใจ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 8(6), 61-76.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2546). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วรรณกร พลพิชัย และเจตนา อินยะรัตน์. (2561). การศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม และรูปแบบการสืบทอดครูหมอโนราและโนราโรงครู ในตำบลปริก อำเภอกุดรังใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. ใน รายการการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- สุนันท์ อินทร. (2556). หลักการศึกษาทักษะความเชื่อ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศิลปศาสตร สาขา ศิลปะการแสดง. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.